

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ของ

องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม
อำเภอเมืองเมือง จังหวัดเพชรบุรี

จัดรวบรวมโดย กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดย องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอเมืองเมือง จังหวัดเพชรบุรี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและ ของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความ สำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติ ให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทยสามารถ ปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทาง ศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม ได้เล็งเห็นความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิ มีความหมายว่า พื้น ชั้น พื้นเพ

ปัญญา หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่การเรียนรู้และคิด

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและดำรงชีวิต ของคนในท้องถิ่น

การถ่ายทอดความหรือการสอน หมายถึง บอกวิชาความให้แสดงเข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็น ตัวอย่างเพื่อให้รู้ตัว

จากการศึกษาความหมายที่ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการต่างๆซึ่งครอบคลุมคำว่า ภูมิปัญญา ภูมิปัญญา พื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สามารถรวบรวมได้ดังนี้

๑) ภูมิปัญญา

คำว่าภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความสามารถ ที่เป็นผลมาจากการใช้ความคิดและ สติปัญญาในการปรับตัวและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกระบวนการที่ เกิดขึ้น เรียนรู้และสะสมมาเป็นระยะเวลาช้านาน สามารถใช้หรือปรับเปลี่ยนมาสร้างประโยชน์และแก้ปัญหาในการดำเนิน ชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาอาจเกิดจากประสบการณ์ของกลุ่มชนในชุมชนจากภายนอก ชุมชน และ/หรือผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำขึ้นมาก็ได้

๒) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่าเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ซึ่งได้เรียนรู้จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง และผู้ที่มีความรู้ในชุมชน ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางหลักเกณฑ์ มีวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้ล่งลับไปแล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกับธรรมชาติ ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งระหว่างการสืบทอด มีการปรับปรุง ประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง รากฐานความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความรอบรู้ รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และที่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพการณ์ทางสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๓) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖ ได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ โดยแยกให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญา ว่าหมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ และคำว่า ท้องถิ่น ว่าหมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึง หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถของท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง

สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม จึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้ว พื้นฟู ประยุกต์ เสริมสร้างสิ่งใหม่ บนรากฐานสิ่งเก่าที่ค้นพบนั้น นักฟื้นฟู นักประยุกต์และนักประดิษฐ์ คิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ มีชื่อเรียกในเวลาต่อมาว่า "ปราชญ์ชาวบ้าน" หรือ "ผู้รู้ชาวบ้าน" และสติปัญญาที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นี้เรียกว่า "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" หรือ "ภูมิปัญญาท้องถิ่น"

ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการ กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้รู้เองหากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมความรู้ และประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นวิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความหมายเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่น

๔) ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) เป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคนที่ยังเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชุมชนหลาย ๆ ชาติพันธุ์ รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาได้ดำรงอยู่ และสร้างสรรค์อารยธรรมของเราเองได้อย่างมีคุณภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้าน ภูมิปัญญาในแผ่นดินนี้มิได้เกิดขึ้นเป็นเอกเทศแต่มีส่วนแลกเปลี่ยนเลือกเฟ้น และปรับให้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นตลอดมา

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยในด้านต่างๆ ที่เกิดจากการสะสม เลือกรสร และพัฒนาปรับปรุงอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับและได้รับการถ่ายทอดกันมาในสังคม เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันของผู้คนแต่ละยุคแต่ละสมัย

ตารางเปรียบเทียบภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาไทย

ประเภทภูมิปัญญา	ลักษณะที่เหมือนกัน	ลักษณะที่แตกต่างกัน
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เป็นองค์ความรู้ และวิธีการที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	เป็นองค์ความรู้และความสามารถในระดับบุคคลหรือระดับท้องถิ่น ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาอีสานผ้าไหมแกงไตปลา หนังตะลุง เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ
ภูมิปัญญาไทย		เป็นองค์ความรู้และความสามารถโดยส่วนรวม เป็นที่ยอมรับในระดับชาติ เช่น ภาษาไทย มวยไทย ต้มยำกุ้ง เป็นภูมิปัญญาไทย ฯลฯ

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ภูมิปัญญา เป็นความรู้ความสามารถ และวิธีการที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา ภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงเป็นความรู้ความสามารถ และวิธีการปฏิบัติของชาวบ้านที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากวิธีการนั้นเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และมีการนำไปปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในชุมชนก็จะเรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ถ้าได้รับการยอมรับในระดับชาติก็จะขยายกว้างเป็น ภูมิปัญญาไทย

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ๖ ประการ คือ

๑. มีความเป็นท้องถิ่นที่มีรากฐานอยู่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง
๒. เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในบุคคล ที่ใช้ความรู้นั้น
๓. มีการถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าและถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ไม่ค่อยมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
๔. เป็นความรู้ที่มาจาก การลงมือทำและประสบการณ์มากกว่าเป็นความรู้จากทฤษฎี
๕. มีรากฐานในโลกทัศน์ทางศาสนา ความสำคัญด้านจิตวิญญาณและค่านิยมของชุมชนในสังคม
๖. เป็นความรู้ที่มองสรรพสิ่งอย่างองค์รวม ความสมดุลของร่างกายและจิตวิญญาณ และมี

ความสำคัญในการดำรงชีวิต

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยพอสรุปได้ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น

พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราชพระองค์ทรงปกครองประชาชนด้วยพระเมตตา แบบพ่อปกครองลูก ผู้ใดประสบความเดือดร้อนก็สามารถที่จะขังแฉ่งความเดือดร้อนขอรับพระราชทานความช่วยเหลือทำให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ต่อประเทศชาติร่วมกัน สร้างชาติบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรืองได้เป็นปึกแผ่น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงใช้ภูมิปัญญาสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศทางการเมืองภายในประเทศจนรอดพ้นภัยพิบัติหลายครั้ง ด้านการเกษตรพระองค์ทรงพระราชทานทฤษฎีใหม่ให้แก่พสกนิกร ด้านการเกษตรแบบผสมผสานและยั่งยืน พื้นฟูสภาพแวดล้อม ยังความสงบร่มเย็นของประชาชนให้กลับคืนมา

๒. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย

คนไทยในอดีตมีความสามารถเป็นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จำนวนมาก เป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยประเทศ เช่น นายขนมต้ม เป็นนักมวยที่มีฝีมือเก่งในการใช้อวัยวะทุกส่วน ทุกท่าแม่ไม้มวยไทย สามารถชกมวยไทยจนชนะพม่าได้ถึงเก้าคนสิบคนในคราวเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันมวยไทยถือเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะการป้องกันตัวชั้นเยี่ยม

นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาด้านอาหาร อาหารไทยเป็นอาหารที่มีความหลากหลายในรสชาติทั้งอาหารคาวหวาน ปรุงง่าย รสอร่อยถูกปากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พืชที่ใช้ปรุงอาหารส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และราคาถูก พืชที่ใช้เป็นส่วนประกอบที่เป็นพืชสมุนไพร เช่น ตะไคร้ ขิง ข่า กระชาย ใบมะกรูด ใบโหระพา ใบกะเพรา เป็นต้น

๓. ความสามารถปรับปรุง ประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนา ใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

คนไทยยอมรับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ โดยนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบ ใจเย็น มีความอดทนให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้ ทั้งหมดนี้สืบเนื่องจากหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา เป็นการนำภูมิปัญญาในการประยุกต์พระพุทธานุศาสนามาใช้กับชีวิตประจำวัน

๔. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในการยอมรับนับถือและให้ความสำคัญแก่คน สังคม และธรรมชาติ อย่างยิ่ง มีเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีสิบสองเดือน เป็นการแสดงความเคารพและขอพร เป็นวันแห่งครอบครัว เครื่องญาติพี่น้องได้พบปะกันด้วยความอบอุ่น ส่วนประเพณีลอยกระทง คุณค่าอยู่ที่การบูชาและเคารพบุญคุณของน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคน พืช และสัตว์ ซึ่งใช้น้ำทั้งการบริโภคและอุปโภค ในการรักษาป่าให้ต้นน้ำ

ลำธาร ได้ประยุกต์ให้มีประเพณีการบวชป่า ให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ธรรมชาติสภาพแวดล้อมยังความอุดมสมบูรณ์แก่ต้นน้ำลำธารพลิกฟื้นกลับคืนมาได้ อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนไทยที่คำนึงถึงความสมดุลของคน สังคมและธรรมชาติ โดยทำแต่น้อยพอยู่พอกิน เมื่อเหลือกินก็แจกญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านใกล้เคียง นอกจากนี้ยังนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอย่างอื่นที่ตนไม่มี เมื่อเหลือใช้จริงๆ จึงจะขาย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเกษตรแบบ "กิน-แจก-แลก-ขาย" ทำให้คนในสังคมได้ช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกัน เคารพนับถือกัน เป็นญาติกันทั้งหมู่บ้าน จึงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น ธรรมชาติไม่ถูกทำลายไปมากเนื่องจากทำพอยู่พอกิน ไหมโลก และทำลายมากเหมือนปัจจุบัน ถือเป็นภูมิปัญญาที่สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

๕. เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย

แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไปอย่างไร ความรู้สมัยใหม่จะหลั่งเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาไทยก็สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือใส่ใบพัดเป็นหาง สามารถวิ่งได้เร็วขึ้น เรียกว่า "เรือหางยาว" การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสานพลิกฟื้นธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์คืนแทนสภาพป่าที่ถูกตัดทำลายไป การรู้จักใช้ภูมิปัญญาออมเงินสะสมทุนตามแบบสมัยใหม่ให้สมาชิกกู้ยืมปลดหนี้สิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิกจนชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศ และการสร้าง "อุทยา" ขึ้นเป็นปะการังเทียม ให้ปลาอาศัยวางไข่แพร่พันธุ์และเจริญเติบโตขยายจำนวนมากดังเดิม ถือเป็นการใช้ภูมิปัญญาปรับปรุงประยุกต์ใช้ได้ตามยุคตามสมัย

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า "ยาไส้" ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเรื่องของปากท้อง เป็นสิ่งที่ถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือตีคุณค่าเป็นตัวเงินโดยง่าย จึงจำเป็นต้องหวงแหน มีการจดลิขสิทธิ์สิทธิ์บัตรทางปัญญา

๒. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า "ยาใจ" ซึ่งความรู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร กลับช่วยให้สังคมมีความเชื่ออาทร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อความผาสุกของคนในสังคม

ประการ แก้ววรรณ ได้สังเคราะห์ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้คือ

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของชาวบ้าน เป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ไขปัญหา การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา เป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้น สังสมสืบทอดปรับปรุง พัฒนา เป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างความรู้ใหม่ สร้างปัญญาตอบสนองความจำเป็น ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและมั่นคง

การจำแนกตามแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล ครอบครัวบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในเรื่องพิธีกรรมสำคัญของท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติ การประดิษฐ์ และการเกษตรกรรม โดยบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นผู้ริเริ่ม หรือเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ครู ภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุ ผู้นำชุมชน ผู้รู้ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ฯลฯ

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทสถานที่ ครอบครัวสถานที่ที่มีความสำคัญกับท้องถิ่นในด้าน ประวัติศาสตร์ ศาสนา พิธีกรรม สถานที่ทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งเพาะปลูกตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง ทั้งที่เป็นบุคคล หน่วยราชการ และองค์กรเอกชน

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทวัสดุอุปกรณ์ ครอบครัววัสดุอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ใน รูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อของจริง และของจำลองที่นำมาเสนอความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าถ้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความนิยม และสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหารหรือ ตำรับตำราต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๑๐ ลักษณะได้ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะแตกต่างกัน ไปในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่ง เกี่ยวกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้น ได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจน กลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ดงาม ที่คนไทยในท้องถิ่นสร้างขึ้นมา โดยเฉพาะเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจในสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการ ดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญๆในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการ ดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะประเภทต่าง ๆ โดยการ นำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นได้สืบทอดการพัฒนาอย่างไม่ขาดสายกลายเป็นศิลปะที่มี ลักษณะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

๔. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน นอกจากมนุษย์จะนำอาหารมาบริโภคเพื่อความอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานาน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ มาบริโภคได้อีกด้วย

๕. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลายโดยเฉพาะใน วัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มา จากธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

๖. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาค เราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏกระจายตัวอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพชนได้เป็นอย่างดี

๗. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนมากจะแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่าง ๆ

๘. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสี่ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัย จะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

๙. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประดิษฐกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นประดิษฐกรรมและหัตถกรรมชั้นเยี่ยม ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐกรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชนจะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพชนได้อีกทางหนึ่ง

๑๐. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตเพื่อแก้ปัญหาหรืออ่อนวอนให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก และเพื่อเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมเกี่ยวกับเกษตรกรรมทั่วทุกภูมิภาคของไทย

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๑๑ สาขาดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆได้เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการกองทุนในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๖. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ มีผลงานโดดเด่นเรื่องต่อไปนี้

๖.๑ ด้านจิตรกรรม คือ การวาดภาพฝาผนัง การเขียนภาพลงผ้า หน้าผา การสักลาย ฯลฯ

๖.๒ ด้านประติมากรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และมีฝีมือในการปั้น แกะสลัก การหล่อ เช่น หล่อพระพุทธรูป ปั้นโอ่ง สลักลวดลาย ประดับต้นเทียน สิ่งก่อสร้าง ฯลฯ

๖.๓ ด้านสถาปัตยกรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์เรื่องการก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน โบสถ์ ศาลา ศาลพระภูมิ ฯลฯ

๖.๔ ด้านหัตถกรรม (งานช่างฝีมือ) คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีผลงานในสิ่งที่ทำมือ เช่น เครื่องจักสานต่าง ๆ

๖.๕ ด้านงานประดิษฐ์ คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ด้านการจัดทำผลงานเลียนแบบธรรมชาติ เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้ บายศรี การแตงลวดลายบนแผ่นผ้า ฯลฯ

๖.๖ ด้านดนตรี นาฏศิลป์และการเล่นพื้นบ้าน คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ด้านการเล่นดนตรี การขับลำ การฟ้อนรำ การคิดวิธีการเล่นพื้นบ้าน หมอลำ การเล่นหนังปราโมทัย ลิเก เพลงกันตรึม เจริญ ฯลฯ

๗. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

๘. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๙. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว เป็นต้น

๑๐. สาขากองทุนและสวัสดิการ หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการกองทุนในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๑๑. สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอด การอบรมเลี้ยงดู การบ่มเพาะ การสั่งสอน การสร้างสื่อและอุปกรณ์ การวัดความสำเร็จ

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน (ด้านการทำขนมหวาน)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ปราชญ์ชาวบ้านด้าน	ที่อยู่
๑.	นางปรียานุช ขำอินทร์	ทำขนมทองหยอด	หมู่ ๑
๒.	นางอุไร มะลิลลา	ทำมะพร้าวแก้ว	หมู่ ๑
๓.	นางสาวนัทธ์ชวัล จับใจ	ทองหยอด	หมู่ ๑
๔.	นายไทย เขยชิต	ทำขนมทองหยอด,ฝอยทอง	หมู่ ๒
๕.	นายสิน โตทรัพย์	ทำขนมตาล	หมู่ ๒
๖.	นายประสงค์ โตทรัพย์	ทำฝอยทอง	หมู่ ๒
๗.	นางสาวอัมพร กลิ่นนรินทร์	ทำอะลัว	หมู่ ๒
๘.	นายประทิว ปิงขำ	ทำขนมทองหยอด	หมู่ ๓
๙.	นางเอือน แสงอิม	ทำขนมทองหยอด,หม้อแกง,ฝอยทอง	หมู่ ๓
๑๐.	นายสุทธยา ทองขาว	ทำขนมทองหยอด,ขนมเม็ดขนุน	หมู่ ๓
๑๑.	นายสมชาย สนพลาย	ทำขนมทองหยอด,ขนมเม็ดขนุน,เผือกกวน	หมู่ ๓
๑๒.	นางบุปผา สนพลาย	ทำขนมทองหยอด,หม้อแกง	หมู่ ๓
๑๓.	นางธัญญา บุชรา	ทำขนมทองหยอด,ขนมเม็ดขนุน	หมู่ ๓
๑๔.	นางสายหยุด สนพลาย	ทำขนมฝอยทอง	หมู่ ๓
๑๕.	นางสาวชโลม ทองขาว	ทำขนมฝอยทอง	หมู่ ๓
๑๖.	นายเฉลิม ทองขาว	ทำหม้อแกง,ขนมเม็ดขนุน ,ขนมทองหยอด	หมู่ ๓
๑๗.	นายเฉลิม พระจันทร์	ทำหม้อแกง,ขนมทองหยอด	หมู่ ๓
๑๘.	นายยศระวี กิรีโตโชติมิตร	ทำขนมทองม้วน,ขนมทองหยอด	หมู่ ๓
๑๙.	นายบุญส่ง อินทรพงษ์	ทำขนมชั้น,หม้อแกง,ของเชื่อม	หมู่ ๔
๒๐.	นางมณฑา ทิพย์พระจันทร์	ทำขนมทองหยอด,หม้อแกง,ฝอยทอง,ขนมชั้น	หมู่ ๔
๒๑.	นางชูชีพ อบรม	ทำขนมทองหยิบ	หมู่ ๔
๒๒.	นายกำพล พลายแก้ว	ทำขนมฝอยทอง,เม็ดขนุน	หมู่ ๔
๒๓.	นางยุพิน พลายแก้ว	ทำขนมฝอยทองกรอบ	หมู่ ๔
๒๔.	นางสมาพร เณรแก้ว	ทำขนมฝอยทอง	หมู่ ๔
๒๕.	นางสุรินทร์ ปานมณี	ทำขนมทองม้วน	หมู่ ๔
๒๖.	นางสาวบุญช่วย แสนสุข	ทำขนมทองม้วน	หมู่ ๔
๒๗.	นางชลธิชา อบรม	ทำขนมทองม้วน	หมู่ ๔
๒๘.	นางสาวสุรีมาส ผ่องสี	ทำขนมทองม้วน	หมู่ ๔
๒๙.	นายจำรัส ดวงโต	ทำขนมทองม้วน	หมู่ ๔
๓๐.	นายสิทธิเดช กะเปาะน้อย	ทำขนมเชื่อม (ลูกตาล ขนุน พุดทรา สาเก)	หมู่ ๔
๓๑.	นายณัฐดนัย กะเปาะน้อย	ทำขนมเชื่อม (แพงเชื่อม)	หมู่ ๔
๓๒.	นางปัญญา น้อยแสง	ทำขนมฝอยทอง	หมู่ ๔
๓๓.	นางทองเพียร แสงสุด	ทำขนมลูกชุบขาววัง	หมู่ ๖
๓๔.	นายบรรจง แคล้วคลาด	ทำขนมทองหยอด,ทองหยิบ	หมู่ ๖

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ปราชญ์ชาวบ้านด้าน	ที่อยู่
๓๕.	นางอนงค์ แสงมณี	ทำขนมทองหยอด	หมู่ ๖
๓๖.	นายชิต แคล้วคลาด	ทำขนมทองหยิบ	หมู่ ๖
๓๗.	นางบุญรวม พวงกลีน	ทำขนมฝอยทอง	หมู่ ๖
๓๘.	นายพิชัย จันทสาร	ทำขนมทองหยิบ	หมู่ ๖
๓๙.	นางสาวกมลทิพย์ ไทยเทศ	ทำขนมลูกชุบ	หมู่ ๗
๔๐.	นางสาวอาภรณ์ พูลผิว	ทำขนมทองหยิบ	หมู่ ๗
๔๑.	นางกฤษสร รินสอน	ทำขนมฝอยทอง	หมู่ ๗
๔๒.	นางละออง ทับทิมสุวรรณ	ทำขนมลูกชุบ	หมู่ ๗
๔๓.	นางชานิดา บัวศิริ	ทำขนมนางเล็ด	หมู่ ๘
๔๔.	นายอาคม กล่อมณี	ทำขนมทองหยิบ	หมู่ ๘
๔๕.	นางนกแก้ว ทวีศรี	ทำขนมชั้น,ขนมหม้อแกง,ขนมบ้าบิ่น	หมู่ ๘

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำ(ด้านการทำไม้/ทำฝา/ทำบ้านทรงไทย)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ประเภทภูมิปัญญา	บ้านเลขที่ /ที่อยู่	หมายเหตุ
๑.	นายละเอียด ยิ้มน้อย	ช่างทำบ้านทรงไทย	๔๖ หมู่ ๑ ต.นาพันสาม	
๒.	นายสม โชติมิตร	ช่างทำบ้านทรงไทย	๖๔ หมู่ ๑ ต.นาพันสาม	
๓.	นายไทย เขยชิต	ช่างทำบ้านทรงไทย	๒๑ หมู่ ๒ ต.นาพันสาม	
๔.	นายสุด โตทรัพย์	ช่างทำบ้านทรงไทย	๓ หมู่ ๒ ต.นาพันสาม	
๕.	นายสำรวย เกตุพุด	ช่างทำบ้านทรงไทย	๑๕ หมู่ ๒ ต.นาพันสาม	
๖.	นายสายชล เขยชิต	ช่างทำบ้านทรงไทย	๕๕ หมู่ ๒ ต.นาพันสาม	
๗.	นายเฉลิม ทองขาว	ช่างทำบ้านทรงไทย	๑๑๓ หมู่ ๓ ต.นาพันสาม	
๘.	นายน้อย เดชเพชร	ช่างทำบ้านทรงไทย	๑๐๒ หมู่ ๓ ต.นาพันสาม	
๙.	นายหลาย บุชรา	ช่างทำบ้านทรงไทย	๕๓ หมู่ ๓ ต.นาพันสาม	
๑๐.	นายเจื่อน คล้ายพันธ์	ช่างทำบ้านทรงไทย	๑๐๙ หมู่ ๓ ต.นาพันสาม	
๑๑.	นายสำรอง ศรีอำพรณ	ช่างทำบ้านทรงไทย	๒๗ หมู่ ๓ ต.นาพันสาม	
๑๒.	นายวันชัย แซ่เลี้ยว	ช่างทำฝาทรงไทย	๑๒๐ หมู่ ๔ ต.นาพันสาม	
๑๓.	นายยัน เงินระย้า	ช่างทำบ้านทรงไทย	๔๘ หมู่ ๔ ต.นาพันสาม	
๑๔.	นายประยูร แดงอ่อน	ช่างทำบ้านทรงไทย	๕๕/๑ หมู่ ๔ ต.นาพันสาม	
๑๕.	นายไพโรจน์ รื่นรวย	ช่างทำบ้านทรงไทย	๗๗ หมู่ ๕ ต.นาพันสาม	
๑๖.	นายบาง อินทรพงษ์	ช่างทำบ้านทรงไทย	๓๒ หมู่ ๕ ต.นาพันสาม	
๑๘.	นายสำรอง เดชเพชร	ช่างทำบ้านทรงไทย	๘๗ หมู่ ๕ ต.นาพันสาม	
๑๙.	นายชุบ แคล้วคลาด	ช่างทำบ้านทรงไทย	๗๐ หมู่ ๖ ต.นาพันสาม	
๒๐.	นายสำรวย พวงบุปผา	ช่างทำบ้านทรงไทย	๒๕ หมู่ ๖ ต.นาพันสาม	

๒๑.	นายบุญทึ่ง กลิ่นเล็ก	ช่างทำบ้านทรงไทย	๗๔ หมู่ ๖ ต.นาพันสาม	
-----	----------------------	------------------	----------------------	--

-๑๑-

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ประเภทภูมิปัญญา	บ้านเลขที่ /ที่อยู่	หมายเหตุ
๒๒.	นายสำรวย พวงบุบผา	ช่างทำบ้านทรงไทย	๒๕ หมู่ ๖ ต.นาพันสาม	
๒๓.	นายฉัตร ตันจิตวนิช	ช่างทำเฟอร์นิเจอร์	๔๘ หมู่ ๔ ต.นาพันสาม	
๒๔.	นายประเสริฐ อินทรพงษ์	ช่างทำบ้านทรงไทย	๗๒ หมู่ ๗ ต.นาพันสาม	
๒๕.	นายจวน ชะเอมน้อย	ช่างทำบ้านทรงไทย	๘๑ หมู่ ๗ ต.นาพันสาม	

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน (ด้านการปั้นหัวสัตว์)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
๑.	นายอเนก เอี่ยมสะอาด	ปั้นหัวสัตว์	หมู่ ๖

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน (ด้านการจักรสาน)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
๑.	นายเคลื่อน กะเปาะน้อย	ซุ้มไก่ ข้อง ตะแกรง	หมู่ ๔

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน (ด้านการทำไข่เค็ม)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
๑.	นางขวัญเมือง สนพลาย	ทำไข่เค็ม	หมู่ ๔
๒.	นางกนกรัตน์ ทับพุก	ทำไข่เค็ม	หมู่ ๘
๓.	นางกฤษสร รินสอน	ทำไข่เค็ม	หมู่ ๗
๔.	นายเอกพันธุ์ พวงคำ	ทำไข่เค็ม	หมู่ ๗

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน (ด้านการทำยา/หมอกกลางบ้าน)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน	ที่อยู่
๑.	นางสอิ่ง หมู่ศิริ	ทำยาชาง	หมู่ ๒
๒.	นายเปรม บัวสะอาด	หมอปัดกะพั้นเด็ก แหวงลดแผลเรื้อรัง	หมู่ ๔
๓.	นางสมปอง แสนสุข	กวาดยาเด็ก	หมู่ ๔
๔.	นางเชียร คลับคล้าย	หมอปัดแก๊ยก	หมู่ ๔
๕.	นายแสวง พ่วงกลิ่น	ต้มยาสมุนไพร	หมู่ ๖
๖.	นายประเสริฐ อินทรพงษ์	กวาดยาเด็ก	หมู่ ๗
๗.	นายปลีก ฉิมพาลี	หมอปัด กวาดยา ทำพิธีกรรม	หมู่ ๙

รายชื่อปราชญ์ชาวบ้าน (ด้านการทำเรือมาด)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน	เบอร์โทรศัพท์
๑.	นายสมร จันทะทัง	ทำเรือ	หมู่ ๔

๒.	นายเจือ คล้ายทิพย์	ทำเรือ	หมู่ ๗
----	--------------------	--------	--------

-๑๒-

รายชื่อประชาชนชาวบ้าน (ด้านการทำพิธีกรรม /ทำขวัญนาค)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ประชาชนชาวบ้าน	เบอร์โทรศัพท์
๑.	นายสำน บัวเขียว	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๒
๒.	นายชิน ทิพย์ทิม	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๒
๓.	นายประสงค์ หมูศิริ	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๒
๔.	นายชะเอม สนพลาย	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๓
๕.	นายลั่น จันทะทัง	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๔
๖.	นายวิสุทธิ ร่มพร้อม	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๔
๗.	นายณัฐพล สุวรรณเพชร	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๖
๘.	นายประเสริฐ อินทรพงษ์	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๗
๙.	นายสอิ่ง พรหมวงษ์	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๗
๑๐.	นายปัญญา สิทธิโชติ	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๙
๑๑.	นายเสริม ทองขาว	ทำพิธีกรรม/ทำขวัญนาค	หมู่ ๙
๑๒.	นายปลีก ฉิมพาลี	ทำพิธีกรรม	หมู่ ๙

รายชื่อประชาชนชาวบ้าน (ด้านการทำน้ำตาลโตนด)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ประชาชนชาวบ้าน	ที่อยู่
๑.	นายสัญญา บุญทับ	ทำน้ำตาลโตนด	หมู่ ๘
๒.	นายบุญส่ง กะเปาะน้อย	ทำน้ำตาลโตนด	หมู่ ๔

รายชื่อประชาชนชาวบ้าน (ด้านการทำน้ำตาลโตนด)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ประชาชนชาวบ้าน	ที่อยู่
๑.	นายสมใจ น้อยแสง	ประดิษฐ์ คิดค้นทำอุปกรณ์ทำขนมหวานเช่น เครื่องหยอด /เครื่องปั้น/เครื่องโรยฟอย/ เครื่องหยอดขนมอั่ว	หมู่ ๘